

Lausunto

12.3.2024

VN/1/2024
VN/1/2024-TEM-25

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

TEM lausunto; TyV 13.3.2024; HE 12/2024 vp; työrauhalainsäädännön muuttaminen

Esityksen tavoite ja keskeinen sisältö

Esityksen tavoitteena on vakaammat ja häiriöttömämmät työmarkkinat. Tämä turvaisi yritysten tuottavuutta ja parempaa kilpailukykyä suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin. Työmarkkinoiden häiriöttömyys on keskeinen tekijä luoda Suomesta vakaa toiminta- ja investointiympäristö.

Työmarkkinoiden häiriöttömyyteen pyritään ennen muuta ns. työrauhavelvoitteen kautta. Työrauha tarkoittaa sitä, että työehtosopimuksen voimassa ollessa sopimukseen ei saa kohdistua työtaistelutoimenpiteitä.

Esityksessä ehdotetaan työrauhavelvoitteen sisällön laajentamista seuraavilla vaatimuksilla:

- 1) myötätuntotyötaistelu olisi toteutettava siten, että sen vaikutukset kohdistuisivat tarkemmin pääriidan piiriin ja samalla vältettäisiin ulkopuolisiin osapuoliin kohdistuvat suhteettomat vahingot
- 2) poliittisen työtaistelun kestoaikaa rajoitettaisiin

Lisäksi työrauhavelvollisuuden rikkomiseen liittyvää seuraamusjärjestelmää tehostettaisiin. Tämän arvioidaan vähentävän nykyisin ilmenevien lainvastaisten työtaisteluiden määrää.

Siltä osin, kun edellä mainittuja työtaisteluita järjestettäisiin työehtosopimuksen voimassaollessa (työrauhan vallitessa), sääntely toteutettaisiin työehtosopimuslaissa. Muilta osin uusi sääntely sijoitettaisiin työriitojen sovittelusta annettuun lakiin, jonka nimikettä muutettaisiin laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä.

Työrauhavelvollisuuden piirissä on suurin osa työmarkkinakentästä (karkealla tasolla 80 %). Työrauhavelvollisuuden ulkopuolella on yleissitovuuskenttä (karkealla tasolla 10 %) ja täysin sopimukseton kenttä (karkealla tasolla 10 %).

Muutokset työrauhan vallitessa

Seuraamusjärjestelmän tehostaminen

Voimassa oleva työehtosopimuslain seuraamusjärjestelmä on osoittautunut riittämättömäksi turvaamaan työrauhavelvollisuuden toteutumista.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

Esityksessä ehdotetaan työehtosopimuslakiin sisältyvän hyvityssakon määrän korottamista siten, että jatkossa sen määrä olisi vähintään 10 000 euroa ja enintään 150 000 euroa. Erityisestä syystä hyvityssakko voitaisiin tuomita 10 000 euroa pienempänä tai jättää kokonaan tuomitsematta.

Esityksessä ehdotetaan työehtosopimuslakiin ja erityis-työehtosopimuslakiin lisättäväksi säännökset siitä, että yksittäinen työntekijäkin voitaisiin tuomita maksamaan hyvitystä työnantajalleen, jos tämä olisi jatkanut sellaista työtaistelua, jonka tuomioistuimien on jo todennut lainvastaiseksi. Edellytyksenä olisi, että työntekijä olisi ollut tietoinen sanotusta tuomiosta. Hyvitysseuraamuksen suuruus olisi 200 euroa. Työntekijään ei saisi kohdistaa muita työoikeudellisia tai muitakaan seuraamuksia asian johdosta.

Suhteettomien myötätuntotyötaisteluiden rajoittaminen

Myötätuntotyötaistelu on työtaistelu, jolla tuetaan toista työriitaa (primääri-työtaistelu). Myötätunto-työtaistelulla pyritään luomaan primääri-työtaisteluun painetta. Esityksessä ehdotetaan sellaisten myötätuntotyötaisteluiden rajoittamista, jotka aiheuttavat sivullisille suhteettoman suurta vahinkoa.

Sääntelyn tarkoituksena olisi se, että myötätuntotyötaistelut toimeenpantaisiin sellaisella tavalla, että pääriitaan nähden sivullisille aiheutuva haitta ja vahinko minimoituisivat, mutta työtaistelulla saavutettiin silti riittävä painostusarvo primääri-työriitaan.

Ensinnäkin työrauhavelvollisuuden vallitessa ei saisi toimeenpanna myötätuntotyötaistelua siten, että työnantajalle tai tämän sopimuskumppanille aiheutettaisiin suhteettomia vahingollisia seurauksia rajoittamalla työnantajan palvelu- tai tuotantotoimintaa liian merkittäväällä tavalla. Suhteettomia vahingollisia seurauksia voi syntyä ensinnäkin sen vuoksi, että palvelu- tai tuotantotoimintaa rajoitetaan laajemmin kuin on tarpeen pääriidan piiriin kuuluvaa työnantajaan kohdistuvan vaikutuksen aikaansaamiseksi.

Esimerkki: Yritys A tuottaa raaka-ainetta asiakasyritysten X, Y ja Z tarpeisiin. Yritys A:n toimialalla vallitsee työrauha (työehtosopimus on voimassa).

Asiakasyritykset X, Y ja Z toimivat eri toimialoilla. Asiakasyritys Z toimii toimialalla, jossa työehtosopimuksen voimassaolo on päättynyt ja palkansaajajärjestö P vauhdittaa neuvotteluita uudesta työehtosopimuksesta työtaistelutoimin. Kysymys on primääri-työtaistelusta.

Palkansaajajärjestö K päättää tukea primääri-työtaistelua ja käynnistää myötätuntotyötaistelun yrityksessä A. Myötätuntotyötaistelulla voidaan luoda painostusvaikutus primääri-työtaisteluun, koska asiakasyritys Z ei saa tuotannossa tarvitsemiaan raaka-aineita.

Ehdotetussa laissa on kysymys siitä, saako myötätuntotyötaistelua kohdistaa tarpeet-toman laajana siten, että raaka-aineiden toimitus myös asiakasyrityksille X ja Y estyy, vaikka näillä ei ole primääri-työriitaan osallisuutta ja vaikka toimenpiteellä ei tältä osin luotaisi painostusvaikutusta primääri-työriitaan.

Ehdotetun lain mukaan raaka-aineiden toimitukset voidaan estää asiakasyritys Z:n osalta, vaikka tästä aiheutuisi suurtakin vahinkoa Z:lle. Sen sijaan myötätuntotyötaistelu ei saisi suhteetonta vahinkoa aiheuttavalla tavalla estää raaka-aineiden toimittamista sivullisille asiakasyrityksille X ja Y.

Toiseksi myötätuntotyötaistelu voisi aiheuttaa suhteettomia vahingollisia seurauksia tilanteessa, jossa työnantajan palvelu- tai tuotantotoimintaa rajoitetaan ilman, että sillä olisi välitöntä vaikutusta pääriidan piirissä olevan työnantajan toimintaan.

Esimerkki: Myötätuntotyötaistelu järjestetään yrityksessä A, jonka palvelu- tai tuotantotoiminnan rajoituksella ei ole minkäänlaista vaikutusta primääri-työriidan piirissä olevaan yritykseen B, koska näillä yrityksillä ei ole keskenään sopimussuhdetta tai muitakaan sidosta. Kysymys on puhtaasta solidaarisuuden osoituksesta.

Ehdotetun lain mukaan myötätuntotyötaistelu olisi lähtökohtaisesti sallittu, mutta se ei saisi aiheuttaa suhteettomia vahingollisia seurauksia.

Poliittisten työtaisteluiden kestoajan rajoittaminen

Poliittisen työtaistelun tarkoituksena on vaikuttaa poliittisen päätöksentekijän toimintaan, mutta sen välittömät vaikutukset kohdistuvat yleensä työnantajiin. Suomessa poliittisten työtaisteluiden toimeenpanolle ei ole toistaiseksi säädetty rajoituksia. Poliittisten työtaisteluiden sallittavuudessa on kysymys siitä, missä määrin nämä voivat tapahtua työaikana tai kohdistua työpaikan järjestelyihin. Kysymys ei siten ole työntekijän oikeudesta vapaa-aikanaan osoittaa mieltään poliittista päätöksentekijää vastaan.

Työnantajalla voidaan katsoa olevan perusteltuja odotuksia sen suhteen, että se saa työntekijän työpanoksen hyväkseen työaikana sopimuksen mukaisesti. Lisäksi perusteltuja odotuksia liittyy myös työehtosopimuksen työrauhavelvoitteen kautta siihen, että sopimuskauden aikana ei tapahtuisi työmarkkinahäiriöitä. Poliittisen työtaistelun johdosta näiden sopimusvelvoitteiden toteutuminen voi keskeytyä. Pitkäkestoista poliittista työtaistelua ei voida tässä valossa pitää hyväksyttävänä. Tästä syystä esityksessä ehdotetaan rajoituksia poliittisen työtaistelun kestoon.

Työnseisauksena toteutettava poliittinen työtaistelu saisi kestää enintään 24 tuntia. Lisäksi työnseisaus olisi toimeenpanijan käytettävissä olevin keinoin järjestettävä siten, että tuotantotoiminnalle ennen työnseisausta ja sen päättymisen jälkeen aiheutuva häiriö jää mahdollisimman vähäiseksi ja lyhytkestoiseksi. Muut poliittiset työtaistelut saisivat kestää enintään kaksi viikkoa.

Työrauhavelvoitteen ulkopuolella

Työrauhavelvoitteen ulkopuoliseen työmarkkinakenttään toteutettaisiin pääosin edellä kuvattuja muutoksia vastaavat muutokset. Tältä osin uusi sääntely sijoitettaisiin työriitojen sovittelusta annettuun lakiin, jonka nimikettä muutettaisiin laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä.

Työrauhavelvollisuuden ulkopuolella myötätuntotyötaisteluita koskevat rajoitteet olisivat kuitenkin selvästi suppeampia kuin työrauhan vallitessa. Rajoitteet koskisivat ainoastaan tilannetta, jossa tuettavan työtaistelun tavoitteena ei ole työehtosopimuksen solmiminen. Jos pääriidan tavoitteena on työehtosopimuksen solmiminen, myötätuntotyötaistelun suhteellisuusvaatimus ei olisi voimassa.

Ilmoitusvelvollisuus työtaistelun aloittamisesta

Työriitojen sovittelusta annetussa laissa säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa työnseisauksena järjestettävästä myötätuntotyötaistelusta tai poliittisesta työtaistelusta viimeistään seitsemän päivää ennen sen aloittamista.

Laati:

hallitusneuvos Nico Steiner

Liitteet
Jakelu

Tiedoksi